

سُورَةُ الْأَنْفَالِ ﴿٨﴾ ENFAL SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Enfâl Sûresi. Enfâl'in mânâsı; ziyâde, nâfile namaz. Nâfile namaz ne oluyor? Farzın ziyâdesi demektir. Bu sûreye enfâl denilmiş çünkü bu ümmet için, diğer ümmetlerden ziyâde bir nimet var. O da nedir? Emvâl-i ganâim. Emvâl-i ganâimi bu ümmet için Cenâb-ı Hak, helal kılmıştır. Enfâl; nefil, ziyâde demektir. Nâfile demektir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. Cenâb-ı Hak, altı cihetle, hasletle diğer peygamberlere nazaran, bana fazilet vermiştir.

Birincisi budur ki; Benim kelimelerim câmidir. Benim söylediğim hadisler müteaddit mânâları ihtiva eder. O'nun verdiği mânâ, arzu ettiği mânâlar pek çoktur.

İkincisi; Herhangi bir taraf muharebe isterse, o tarafın kalplerine korku düşerdi. Diğer peygamberlerde bu cihet yoktu.

Üçüncüsü; Muharebede elde edilen ganâim taksim edilir. Mücahidin öldürdüğü şahsın silahı ve üzerinde olanlar, öldüren mücahidin olur.

Dördüncüsü: Önceki ümmetler, her ümmet kendi ibadet yeri. Hristiyan kilisesinde, yahudi havrasında yapar, hariçte ibadet yapamazlardı. Hâlbuki benim ümmetim için öyle değil. Âllâh Celle-

Celâlûhû yeryüzünün her tarafını, temiz olduktan sonra namaz kılmak için müsaade etmiştir.

Beşincisi; Bütün insanlara peygamber gönderildim. Yalnız bir yer, bölge, beldeye değil, bütün ins ve cinne peygamber gönderildim. Hatta bütün kâinata meleklerle de gönderilmiştir.

Altıncısı; Bütün peygamber, nebilerin hâtimesi, nihayetidir.

İşte bu altı hasleti, Âllâh CelleCelâlûhû bana ihsan etmiş. Diğer ümmetlerde, bu ümmetlerin peygamberlerinde bu hasletler yoktur.

Enfâl Sûresi'nin sebab-i nüzulü. Cenâb-ı Hak, Rasûl-û Ekrem'e Mekke'de iken muharebeye izin vermedi. Orada iken **"lekûm dinikûm veliyedin"** Emr-i İlâhi üzerine cevap verirdi. Eğer muharebeye izin verilse idi, tek başına da mücadele eder, bütün müşriklere kâfi gelirdi. Lâkin İzn-i İlâhi ile hareket ediyor. Ne zamanki Medineyi Münevvere'ye teşrif etti. Hicretin ikinci senesinde, en mühim Vahdaniyet-i İlâhiye üzerine yapılan muharebe, Bedir Vak'ası olmuştur. Âllâh CelleCelâlûhû yardım etti, oraya gelen müşrikler 1000 kişiden fazla idi. Hepsi de silahlı, atları, develeri, esbapları vardı mükemmel. Âshab-ı Kiram ise 313 kişi idiler, 8 kılıç, 2 tane atları vardı. Fakat nusret, yardımı Cenâb-ı Hak verir. Ne zamanki nihayetinde Âllâh yardım etti, 70 tane müşriklerin en şecaatlı olanlarını telef ettiler. 70 kişiyi esir ettiler, diğerleri de kaçtılar. Birçok emvâl-i ganâim kaldı. Bu eşyalar, ganâim bu ümmete kaldığı için, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emretti. Müsavi olarak aralarında taksim etti. Böyle taksim yapılıncı bazıları, gençler arasında hoşuna gitmeyenler oldu. Gençler, "biz daha ziyâde mücadele, muharebe ettik, ihtiyarlar ise daha ziyâde arka saflarda idi ve emvâl-i ganâimi daha ziyâde ümit ediyorduk" dediler. İkraha, kerih, hoş görmemek şekli oldu. Gerçi onlar, Rasûl-û

Ekrem'in huzurunda iman etmek sûretiyle sahabe olmuşlar lâkin hayat devamınca beşeri sıfatlar mevcut olur. Zaten beşerin sebebi terakkisi de budur. Bu hallerin olması onların terakkilerinin sebebidir. Eğer bu haller olmazsa ne olur? Melekler gibi olurlar. Melekler gibi olunca, meleklerin terakkisi olmuyor, olduğu yerde kalıyor, derece kazanmıyor. Onun için beşerin sebab-i saadettir ki beşeri olan hallerin devam etmesi. Mücadelede var, neticesinde terakki ediyor. Onların kalplerine bu ikrah geldiği için ayet nazil oldu.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَاصْلِحُوا 1-
ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların bu arzularına cevaben söyle. قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ Emvâl-i ganimin taksimi, Âllâh'a mahsustur. وَالرَّسُولُ Âllâh-û Rasûlûllâh'a mahsustur. Ne kadar isterse ve kime isterse istediği gibi verir. فَأَتَقُوا اللَّهَ Mademki taksim Âllâh'a mahsustur. Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'ın emrine imtisâl ediniz. Nehyettiği şeylerden de içtinap ediniz, ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَاصْلِحُوا aranızdaki halleri ıslah ediniz. Kalbinizde birbirinize karşı "o çok aldı, ben az aldım" demeyin, bu halinizi ıslah ediniz. Âllâh'ın emrine itâat ediniz. وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ Âllâh'a ve Rasûlûllah'a itâat ediniz. Âllâh'a itâat, Rasûlûllah'a itâattir. Âllâh'a isyan, Rasûlûllah'a isyandır. Aksi de böyle, Rasûl-û Ekrem'e isyan, Âllâh'a isyandır. İkilik yok birdir. Bendeyi Efendiden ayrı görürsen ikisini de kaybedersin. Âllâh neyi emrediyorsa, Rasûl-û Ekrem onu söylüyor. إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ Çünkü siz Mü'minsiniz. Mü'minin hali, Âllâh-û Rasûlûllâh'ın emrine itâattir. Ve onların verdiği emre, haraç üzüntü duymamaktır. Tam teslimiyet gereklidir. Bunları be-

yan eden Âllâh CelleCelâlûhû, Mü'minin diğer bazı sıfatlarını da beyan ediyor.

2- **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ**

İnna Muhakkak Mü'min, Âllâh-û Rasûlûllâh'a hakia ki iman eden Mü'minin hali, **إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ** korkar, titrer onların kalbi. İstila etmiş onların kalbini, Âllâh'ın azameti. İstila ettiği için "Âllâh" denildi mi, kalbinde bir hareket hâsıl olur. **وَإِذَا** Ne zamanki **تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ** okundu Mü'minin üzerine **آيَاتُهُ** Âllâh'ın ayetleri, **وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ** imanları ziyâdeşiyor, kuvvetleniyor. Mü'minin hali, Rabbine tevekkül ediyor. Ne mal, evlat ne başka hiçbir şeye itimat etmiyor. İtimatı yalnız Âllâh'adır.

3- **الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ**

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ Namazlarını âdâb-ı erkanı ile ikâme ediyor. **وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ** Onlara kısmet ettiğimiz mallardan da infak ederler. Vacip olan zekâtını, sadakasını verir. İşte Mü'minlerin hali budur.

4- **أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ**

أُولَٰئِكَ Bu sıfatlarla mevsuf olan yâni Âllâh-û Rasûlûllâh'a mûti olup da Âllâh-û Teâlâ'nın ismi zikredildiği zaman kalplerine tesir eden, ayetler okundukça tasdiki kuvvetlenen, Âllâh'tan başka hiçe bir şeye dayanmayan, namazını kılan, orucunu tutan Mü'minler,

هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا hakkı ile Mü'min olan bunlardır. İmam-ı Azam'ın içtihadına göre hakkıyla Mü'min olanlar bunlardır. İmam-ı Şafii ise sonun ne olacağı belli olmadığından, "Ben inşâallah, Mü'minim" diyor. "İnşâallah ben, sonuna kadar böyle Mü'min olarak devam ederim" diyor. İmam-ı Azam içtihadı, hazıra veriyor. "Ben hak Mü'minim" diyor. Böyle Mü'min'in Nezd-i İlâhi'de mükâfatı nedir? لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ Mü'min-i Kâmil'in dereceleri var ahirette, Nezd-i İlâhi'de. Cennete girmek iman iledir. Dereceleri ise amelleri ile mütenasiptir. Cennette her nimet var fakat herkes her nimete müstahak olmuyor. Cennete girmek Fazl-ı İlâhi ile cennetin nimetleri derece iledir.

"Muhammediye" sahibi buyuruyor; "Avâmına nevâlim ver, havasına cemalim ver, ehassına visâlim ver ki bunlardır sana müş-tak." Avam olanlar; cennet nimetlerini, yemekleri, hurileri istiyor. Havas; Cemal-i İlâhi istiyor. Ehassul havas ise daima ayrılmamayı istiyor.

وَمَغْفِرَةٌ Mağfiret var, kusurları setir var, kusurları kabahatleri örtüyor. وَرِزْقٌ كَرِيمٌ Daimi olan rızk-u kerim ki cennettir, ebedi olarak devam edecek.

Burada birkaç ayet-i kerime, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi-vesellem'in muharebeleri hakkında beyan buyruluyor.

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ 5

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ Bu emvâl-i ganâimde kendilerince bir ikrah görenleri, görme ya Rasûlâllâh diyor, Cenâb-ı

Hak. Onların bu ikrahı neye benzer? Cümleyi, cümleye benzetiyor Âllâh. Hikâyeyi kıssayı, kıssaya benzetiyor. Nasıl ki beytinden, evinden, Medine-i Münevvere'den muharebe için çıktığın zaman, bunlara ikrah hâsıl oldu istemediler. Bu ikrah olduğu gibi, o da bir ikrah. Çok şeyleri siz ikrah ediyorsunuz, hâlbuki hayır ondadır. Çok şeyleri siz seviyorsunuz, hâlbuki o şey size fenâlıktır. Onlar muharebeye iştirakı iyi görmediler, ikrah ettiler. Hakikaten onlara hayır geldi, muvaffakiyet hâsıl oldu. O ikrahın neticesi olduğu gibi, buradaki ikrahta, emvâl-i ganâimi taksim etmek sûretiyle hâsıl olan ikrah onun gibidir. Onlara nimet var, fenâlık değildir. Sen Âla lâh'tan aldığın emir üzerine hareketine devam et, emvâl-i ganâimi müsavât ile taksim et. **وَأَنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَاَرِهُونَ** Mü'minlerin bir kısmı muharebeye ikrah ederlerdi. 1000 kişilik tam silahlı müşriklere karşı, 313 kişi silahları yok denecek derece az olduğundan, muharebeye iştirak için ikrah edenler oldu. Bu ikrah da onların terakkilerinin sebebi oldu.

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ Ey Habibim! Emr-i Îlâhi, kıtalde mücadele ederler. Kervanı vuralım da Bedir'e gitmeyelim." **بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ** Zâhir olduktan sonra, yardımı yapacağını Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine bildirdikten sonra yine onların kervanda gözleri. **كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ** Sanki ölüme göre göre sevk ediliyorlar gibi, **وَهُمْ يَنْظُرُونَ** bakarak ölüme sevk ediliyorlar bu haldedirler.

وَاذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ 7-
تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ

وَاذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ Onlara bildir ey Habibim. Âllâh, size va'detmiştir galebeyi. İki taifeden birisi, (ya iru ya nefir.) **Nefir**; Bedir'de olan Kureyşiler. **İr**; kervanda olan yolcular. Bunun birisini size va'detmiş Âllâh. Fakat eğer öbür tarafa giderseniz de yardımı va'detmiş. وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ O sizindir. وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ Hâlbuki siz istiyorsunuz şevket sahibi, silah sahibi olmayan kervanı istiyorsunuz. Âllâh, ikisinden birisini size va'detmiştir. Birisinde İslamiyet'in zuhuru esastır. Diğerinde ise yemek, içmek, mal vesaire vardır. Birisini size vermiştir Âllâh. Sizler kervanı istiyorsunuz, yemek içmeyi. Hâlbuki Murad-ı İlâhi o değildir, berikidir. وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ Âllâh irade eder ki hak zuhur etsin, İslamiyet zuhur etsin بِكَلِمَاتِهِ Kelimât-ı İlâhiye ile. وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ Kâfirlerin kökü orada, şirk kalsın. Âllâh bunu istiyor. Bunu istediği için nusret, yardım Âllâh'tandır. Silah var yok, adet azdır çoktur, bunların hiçbir kıymeti yoktur. Âllâh'ın yardımına nazaran. Siz doğruâdan doğruya onların ordusuyla mücadele edeceksiniz. Âllâh böyle istiyor.

8- لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ Hak yerine gelsin, batıl da ortadan kaldırılsın. Birinci **yuhikkal hakka** dinin zuhurudur. İkinci **liyuhikkal hakka** da şeriatın zâhir olmasıdır. Ve **yûbtilel bâtile**'den anlaşılıyor. وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ Eğer ki mücrimler onu ikrah ederler. İâkin Murad-ı İlâhi

budur. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem duâsında muharebe başladığı zaman demiş. "Ya Rabbi! Eğer Âshab-ı Kiram helâk olursa, ibadet edecek kimse kalmaz. Burada lütf-û kereminle bize ihsan et galebeyi." Âllâh CelleCelâlûhû de bu duâyı kabul buyurmuş.

9- اِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ اٰتٰى مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِنْ الْمَلٰٓئِكَةِ مُرْدِفِيْنَ

اِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ Siz, Rabbinizden yardım talep ettiniz. فَاسْتَجَابَ اٰتٰى مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِنْ الْمَلٰٓئِكَةِ مُرْدِفِيْنَ Siz, Rabbinizden yardım talep ettiniz. Şu halde düşmanın çokluğuna bakmayın, Âllâh'ın yardımı sizinledir. Kalpleri mutmain olsun diye. Çünkü İslamiyet yeni başlamıştı. Beşerin, beşeri olan sıfatları pek kolay zail olmuyor. "Ben yardım edeceğim size. Bedir'de bin tane melek, arkanızda yardımcı olacak size." Bunu da va'detmiş Cenâb-ı Hak. Bin melek değil, bir melek dahi yardım için kâfidir. Cenâb-ı Hak, Ashabın kalpleri mutmain olsun diye va'detmiş.

10- وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى وَلِتَطْمَِٔنَّٓ بِهٖ قُلُوْبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى Size muvaffak olacağınızı tebşir ediyor. وَلِتَطْمَِٔنَّٓ بِهٖ قُلُوْبُكُمْ Kalpleriniz mutmain olsun ki muvaffakiyet sizindir, onların çokluğunun kıymeti yoktur. وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ Yardım ancak Âllâh'ın nezdindedir, ne evlat, ne mal, ne de silah iledir. Âllâh isterse hepsini alt üst eder bir lahzada. اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

Âllâh azizdir, galibin galibidir. Hakim'dir, her şeyi yerli yerinde halk etmiş.

11- اِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ اَمْنَةً مِنْهُ وَيُنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
لِيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُم رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ
وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ

اِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ اَمْنَةً مِنْهُ Sizi gaşyetti, sizi ihata etti uykunun evveli. Âllâh'tan bir uyku geldi gözlerinize çünkü emniyet verdi kalplerinize. وَيُنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً Ondan sonra da size semâvattan yağmur sularını gönderdi. لِيُطَهِّرَكُم بِهِ Onunla temizlik yaptınız, abdest aldınız, sular aldınız içtiniz. وَيُذْهِبَ عَنْكُم رِجْزَ الشَّيْطَانِ Şeytanın, insanın kalbine attığı vesveseyi izâle etmek için de yağmurlar gönderdi. وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ Kalplerinizi rabtetsin Âllâh'a. Her şeye muktedirdir Âllâh CelleCelâlûhû, وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ ayaklarınıza metanet vermek için gökten yağmurları indirdi Cenâb-ı Âllâh.

12- اِذْ يُوحِي رَبُّكَ اِلَى الْمَلَائِكَةِ اَنۡىٰ مَعَكُمْ فَثَبَّثُوا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوْۤا سَالٰقِيۡ
فِيۡ قُلُوۡبِ الَّذِيۡنَ كَفَرُوْۤا الرُّعْبَ فَاَضْرِبُوْۤا فَوْقَ الْاَعْنَاقِ وَاَضْرِبُوْۤا مِنْهُمۡ
كُلَّ بَنَانٍ

اِذْ يُوحِي رَبُّكَ اِلَى الْمَلَائِكَةِ Hâlik-i Kâinat'tan meleklerle de Vahy-i İlâhi hâsıl olmuş, muharebeye iştirak eden meleklerle. اَنۡىٰ مَعَكُمْ "Ben sizinle beraberim, فَثَبَّثُوا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوْۤا iman edenlerin kalbi sabit kalsın" diye sizi gönderiyorum. Yoksa Âllâh'ın iradesi kâfidir. Siz gösteriniz kendinizi, onlar sizi görsünler. Kalplerinde sükûnet hâsıl olsun. Orada mücahitler diyorlar ki; "Bir vururduk, birisinin

başı düşerdi. Hâlbuki O'nunla beraber ayrıca bir baş daha düşer, iki baş düşmüş olurdu. Hâlbuki kimse yok orada, biz anladık ki diğer baş melekler tarafından düşürülüyor." سَالِقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ Ben kâfirlerin kalbine de korku ilkâ edeceğim. Sizin zuhura gelmeniz, Mü'minin kalbine kuvvet veriyor. Kâfirin kalbine de korku vereceğim ki mukabele edemesin. فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ Onların boyunlarının üstüne ve parmaklarına vurun silahınızı, yaralı kalanlar olsa bile bir daha muharebeye gelemeyecek durumda sakat kalsınlar.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ 13

بِأَنَّهُمْ Bu cezâ, bu azap onlara. Hikmet-i İlâhiye nedir? ذَلِكَ Bu cezâ, bu azap onlara. Hikmet-i İlâhiye nedir? شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ Âllâh'a ve Âllâh'ın Rasûlüne muhalefet ettiler. Muhalefet edenin cezâsı budur. وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ Her kim ki Âllâh-û Rasûlûllâh'a muhalefet ederse, Azab-ı İlâhi şeditir. فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ Âllâh'ın azabı şeditir fakat Âllâh CelleCelâluhû azabını murat ettiği, takdir ettiği zaman gönderir. İsteddiği şekilde gönderir, azaptan emin kimse kalmaz, hele şirk olursa.

ذَلِكُمْ قَذُوقُهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ 14

ذَلِكُمْ قَذُوقُهُ Ey iman etmeyenler, bu azabı tadınız. Bu azap kâfirler içindir. وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ Bunun fevkinde kâfirlere azab-ı cehennem var.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ 15

اِذَا يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a iman edenler. لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا Ne zamanki kâfirlere mülâki oldunuz, meydan-ı harbe kâfirlerle beraber geldiniz. رَحُفًا Müctemi olarak, kâfirleri toplu gördünüz. Siz, onlara karşı geldiniz. "Kâfirler çoktur, topludur" diye arkayı çevirmek size câiz değildir. فَلَا تُؤَلُّوهُمْ الْأَذْبَارَ Toplu olarak kâfirlerle karşılaştığınız zaman, onlara arkanızı dönmeyin. Bir Müslüman, iki kâfir karşısından kaçarsa büyük bir kabahat yapmış olur.

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَةٌ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ -16
بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَةٌ O günlerde, kâfirleri toplu olarak gördüğünüz fazlalığından, çokluğundan dolayı Âllâh'a itimat etmeyip, arkayı çevirip kaçarsa, kaçmak câiz değildir. إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ Muharebeyi idare için ön taraf, merkez arkayı çevirip ric'at ediyor. Tam galebe durumuna gelince dönüş yaparak, sağ ve sol cenahlarla beraber düşmanı ablukaya alıp küfür içinde kalıyor. Böyle bir durum için düşmana, arkayı vermek câizdir. Ve yahut bir kısım Müslümanlar zor durumda kaldığı anlaşılınca, onları kurtarmak için düşmana arkayı vermek câizdir. Bu iki ihtiyaç hali dışında câiz değildir. Eğer arkayı çevirirse ne olur? أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ Gazab-ı İlâhi ile avdet eder, memleketine sağ gitse bile Âllâh'ın gazabı ile avdet eder. وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ Yeri de cehennem olur, وَبِئْسَ الْمَصِيرُ onun mekânı cehennemdir. Ne fenâ bir yerdir o cehennem.

Âshab-ı Kiram, Bedir'de muvaffak oldular. Medineyi Tahire'ye

geldikten sonra "ben filanı öldürdüm, şöyle muharebe ettim" şeklinde söyleyenler oldu. Bazılarında bir gurur çıktı. O gururu izale etmek için ayet nazil oldu.

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ-17
وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Onları, siz öldürmediniz. Siz 313 kişi idiniz, silahlı değildiniz. Onları öldüren Âllâh'tır. Âllâh imkânı verdi, onları katletti. Siz değilsiniz, gurura sebep değil sizin için. Sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bir miktar toprak eline almış, toprağa okumuş ve onların, kâfirlerin tarafına atmış. Bu durum için buyuruyor ki Cenâb-ı Âllâh; وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ "Ey Habibim, senin attığın bir avuç toprak. Çünkü Âllâh, kuvvetli bir rüzgâr verdi. O toprak, rüzgâra karıştı onların gözlerine girdi. Çadırları alt üst oldu, duracak halleri kalmadı, arkayı çevirip kaçmaya başladılar. Ey Habibim, senin attığın bir avuç toprak da senin değildir. Eğer ki senin elinden gitmiştir fakat benimdir. Mevlâna Celâledin-i Rûmî bir mânâ çıkarıyor. "Âllâh CelleCelâlûhû diyor ki demek ki senin attığın benimdir, senin elin benimdir, benim elimdir." Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine diyor ki; "Senin elin, benim elimdir." Öyle ise gurura lüzum yok, onları katleden Âllâh'tır.

Âllâh CelleCelâlûhû, bu muharebe ile Mü'minleri imtihan etti. Fakat بَلَاءٌ حَسَنًا güzel bir iptilâ, öyle bir iptilâ ki küfrü, hezimet etti. İslamiyeti takviye etti. Eğer ki iptilâ idi onlar için, hoşlarına gelmedi lâkin neticesi iptilâ-i hasen oldu.

Âllâh CelleCelâlûhû söylediğiniz sözleri işitiyor ve halinizi bilicidir.

دَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ -18

Bu imtihan, buna delâlet eder ki Âllâh Cellet Celâlûhû, kâfirlerin hilelerini hakkınızda iptal eder. Halis bir kalp ile Âllâh'a itâat ederseniz, Âllâh CelleCelâlûhû, kâfirlerin yaptığı hileleri iptal eder.

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ -19

Fethi talep ettiniz. İşte Âllâh CelileCelâlûhû, size fethi ihsan etti. Burası da hitaptır, kâfirleredir. Eğer bu kâfirler muharebeden vazgeçseler, onlar için hayırlı olur. Çünkü iman ederler, selameti bulurlar. Eğer Rasûl-û Ekrem'e karşı avdet ederlerse muharebeye, Sizi iğnâ etmez, sizi defetmez. Sizden cemaatin, malın, evladın çok olması sizi iğnâ etmez. Çok da olsa, ne kadar çok olursa Azab-ı İlâhi'den kurtulamazsınız. Âllâh CelleCelâlûhû, yardım ile nusret ile Mü'minlerle beraberdir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ -20

Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a iman edenler. İmanın alâmeti olarak Âllâh'a ve Rasûlûllah'a itâat etmek, emrini yapmak nehyettiğinden vazgeçmek, i'raz

etmeyiniz, arka çevirmeyiniz Âllâh'ın emrine. وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ Sizler Kur'an'ı, Emr-i İlâhiyi işittiğiniz halde ondan yüz çevirmeyiniz.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ-21

Olmayınız سَمِعْنَا o insanlar ki "işittik efendim" diyorlar. İşittik demek, kalben inanmak ve itâat etmek demektir. وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ Hâlbuki hakikatte işitmemişlerdir. Münafıklar, müşrikler gibi olmayınız.

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ-22

Ayet-i kerimenin sebep-i nü-zulü; Ben-i Abdüddâr namında kabile vardı. Bunlar küfürde kaldılar, diyorlardı ki; "Bizim kulağımız kapalıdır. Biz, Rasûl-û Ekrem'in getirdiği şeyleri işitmiyoruz. Dilimiz onun sözlerini söylemiyor. Kalbimiz de onun beyanlarını tasdik etmiyor" diyorlardı. Ve bunun üzerine hepsi küfür üzerine gittiler. الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ Onlar, hakkı akıl etmezler.

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ-23

Yeryüzünde yürüyen mahlûkatın en şerlisi, Nezd-i İlâhi'de. "essûmmûl bûkmûllezine ya'kılûn" Böyö le hakkı işitmeyen, hakkı söylemeyen, hakkı akıl etmeyen mahlûk, Nezd-i İlâhi'de en şerli olanlardır. وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا Eğer Âllâh, onlardan hayrı halk etmiş olsaydı. وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ Âllâh, onlara

hakikati işittirirdi fakat onlarda hayır yok, akibetleri cehennemle nihayetlenir hayır olmadığından. Âllâh işittirmedi, dinlemediler. Fakat bunların küfürlerini beyan ediyor. Bir küfür vardır ki cehlidir, Avrupa ve dış ülkelerde. Bilmiyorlar, İman, İslam anlatılırsa ehli tarafından, iman edenler olur. Diğer bir kısım insanlar var ki inkârları inadidir. Bunlara delil, mucize tesir etmez. Nef'i sura kadar insanlarda damar damardır. İnsanların içinde ehlullah temiz insanlar bulunur, münafıklar bulunur, kâfirler de bulunur. لَتَوَلَّوْا (hayır olmadığını bilirken,) işittirse bile yine onlar muhakkak yüz çevirirler dönerlerdi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ۚ-24
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlûllaha, Kur'an'a iman edenler, اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne icabet edin. Rasûlûllah'ın daveti, Âllâh'ın davetidir. Rasûlûllah'ın daveti kalbe hayat verir. Manevi hayat ise en büyük nimet odur. Öyle ise ey Müslümanlar, Âllâh'a ve Rasûlûllah'a itâat ediniz, emirlerini dinleyiniz. إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ Ne zamanki sizi davet ettiler hayat vermek için, kalplerinize hayat vermek için sizi davet ettiği zaman, onların davetini kabul ediniz. وَاعْلَمُوا Sizin aranızda düşündüğünüz küfür, şeytaniyetler hiçbir fayda vermez. Biliniz ki اللَّهُ يَحُولُ Âllâh-û Azîmüşşan, muhakkak kişi ile kalbi arasına hâil olur. Ayetin işari mânâsı; Âllâh, insanın kalbine insandan daha yakındır. Zâhiri mânâsı; Sen düşündüğün şeyleri yapacak değilsin çünkü Âllâh'ın iradesi, seninle düşündüğün şeyin arasına düşüyor.

Sen mâni olamazsın. Siz Rasûl-û Ekrem'e karşı hilekârlık yapmak istiyorsunuz. Kalbinize bu düşünce geliyor fakat Âllâh'ın iradesi, sizinle onun arasına hâil olur. Hiçbir zaman muvaffak olamazsınız. وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ Bütün mahlûkat kıyamette, Âllâh'ın huzurunda amellerinin hesabı için haşrolunur.

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ 25

فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ Âllâh'tan korkunuz, fitneyi çıkarmayınız. الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً O fitne ve beladan korkunuz ki o yalnız içinizden zulmedenlere isabet etmez, umuma şamil olarak sirayet eder. Fenaların yüzünden gelen musibete, iyiler de giriftar olur. Fakat o iyilerin iyilikleri zayi olmuyor. وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ Biliniz ki Âllâh CelleCelâlûhû شَدِيدُ الْعِقَابِ azabı şeditir.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ 26

وَاذْكُرُوا Cenâb-ı Hak, Habibine hatırlatıyor. Nimet-i İlâhiye'yi hatırlayınca insan şükreder, Nimet-i İlâhiye ziyâdeleşiyor. Hâlik-i Kâinat da Bedir Muharebesinde Âshab-ı Kiram'a yapmış olduğu lütf-û keremi hatırlatıyor. إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ Siz adet itibariyle az idiniz. (Mekkeyi Mükerrreme'de iken) مُسْتَضْعَفُونَ zayıf ve aciz idiniz. Eli-nizde silah mühimmat yok idi, تَخَافُونَ yerde zayıf idiniz. أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ Hatırınıza geliyordu ki o insanların çokluğu, sizi birden kapıvereceğinden korkmaktaydınız. Hâlbuki Cenâb-ı Hak, düşmana bu yolu vermedi. فَآوَاكُمْ Sizi ivâ etti Medineyi Tahire'de,

İslamiyet fazlalaştı. Sizi ivâ, iskân etti, **وَأَيَّدَكُمْ بِنَضْرِهِ** Medine'de ivâ oldunuz, sakın oldunuz, bir de kuvvetlendirdi yardımı ile. Be-
dir Vak'ası ile sizi kuvvetlendirdi. Sonra **وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ** ora-
da size, helalden de kismet etti mal-ı ganaimden. **لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ**
Cenâb-ı Hak, bu nimetleri verdi ki Nimet-i İlâhiye'yi daima hatırlayıp şükretmek lâzım gelir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a iman edenler, لَا
تَخُونُوا Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne hıyanet etmeyir-
niz. Nedir hıyanet? Onların emirlerine itâat etmemektir. **وَتَخُونُوا**
Size emanet olan imanınıza hıyanet ediyorsunuz. Rasûl-û
Ekrem'e hıyanet mevzu bahis oldu mu, iman elden gidiyor,
imanınıza hıyanet etmiş olursunuz. **وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ** Görüyorsunuz ki
hıyanetinizin cezâsı ne kadar azim oluyor.

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ وَأَوْلَاكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

Biliniz ki mal-u servetiniz. Bir hadiste de beyan ediliyor. **"Hây-ruküm ba'del mevteyni el hafifül hâs."** İki yüz seneden sonra hayırlınız, yükü hafif olan kimselerdir. Sormuşlar yükü hafif olan kimlerdir? Cevaben; "Mâl-u evladı çok olmayandır." Zâhiren nefis arzu ediyor seviyor, süslü olan zehirli yılanı cebine koymak istiyor. Biliniz ki malınız evladınız fitnedir, imtihandır. Âllâh-û Teâlâ'nın in-
dinde ise (rızasını, emvâl ve evlad üzerine tafdil etmekte) pek büyük ecir vardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ
سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

إِنَّ تَتَّقُوا اللَّهَ Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a iman eden. İman eden. Eğer siz Âllâh'tan korkarsanız, mal-u evlada böyle bağlanmazsanız, Cenâb-ı Âllâh kalbinize bir malumat ilim verir ki kalbiniz hak ve batılı tefrik eder. وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ Sizin seyyielerinizi hatalarınızı mahveder, وَيَغْفِرْ لَكُمْ günahlarınızı seyyielerinizi örter. Âllâh CelleCelâlûhû azimdir, fazl sahibi mağfiret sahibidir. İmtihandan muvaffakiyetle çıkmak, Âllâh'a meyletmekle olur. Âllâh'ın emirlerini, mal ve evlada feda etmemektedir.

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ
وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا Ey Habibim, o zamanları hatırla ki Mekkeyi Mükerrerme'de iken Cenâb-ı Hak, muharebeye müsaade etmedi. Ne zamanki Medine'ye hicret etti, hicretin ikinci senesinde muharebeye memur oldu. Hatırlayınız, o zamanları ki küfürde olan Ebû Cehil ve emsalleri mekir, hile yaparlardı. Hilelerin neticesi ve arzuları, لِيُثْبِتُوكَ seni hapsetmek أَوْ يَقْتُلُوكَ yahut seni öldürmek أَوْ يُخْرِجُوكَ yahut seni memlekettten çıkarmak, bunu düşünüyorlardı, وَيَمْكُرُونَ başladılar hileye. وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ Âllâh-û Teâlâ, onların hilelerine karşılık, onlara mukabele eder. Âllâh-û Teâlâ, tuzak kuranlara mukabele edenlerin en hayırlısıdır.

(Ayetin sebab-i nüzulü; Mekke'de, Darunnedve'de müşrikle-

rin, Rasûl-û Ekrem için müzakere ettikleri tuzak ile bu müşavereye, şeyh-i Necdi sıfatı ile gelen iblisin iştiraki. Akabe bey'atından sonra ashabın Medine'ye hicreti. İzn-i İlâhi gelince hicrete hazırlık. Rasûl-û Ekrem de Medine'ye hicret ederse, ashabı ile büyük bir kuvvet olur. Şam ticaret yolu kapanır düşüncesiyle tedbir almak istediler.)

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

وَإِذَا Ne zamanki تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ okunur onların üzerine آيَاتُنَا ayât-ı beyyinat. Ayât-ı beyyinat okunduğu halde, قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا "Biz bunu işittik, لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا "isteseek biz de Kur'an gibi kelâm söyleriz" dediler إِنْ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ "Bu eskilerin saf-satalarından başka bir şey değildir" demişlerdi. Hâlbuki Kur'an-ı Azîmüşşân'da ayet nazil oldu. "Hepiniz toplanın da Kur'an'daki bir ayet kadar bir söz söyleyin" denildi. Hepsi var güçleriyle uğraştıkları halde, bir ayet kadar söyleyemediler. Kur'an kelimeleri, ayetleri yan yana geldiği zaman mucize hâsıl olur. Mucize yâni halkı aciz bırakmak. Ne kadar âlim olsa bile bir kimse, Kur'an ayetlerine benzer bir söz söyleyemeyecek. Bütün ins ve cin bir araya toplansa, Kur'an'ın bir ayetine benzer bir söz söyleyemez. Bazen bir cümlede, ayette 7- 70- 700 mânâ verilir, bazen de Âllâh'tan başkasının bilmediği mânâlar içinde. Onlar, bunu bildikleri halde inkâr sûreti ile itiraz ediyorlar.

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حَجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

وَاذْ قَالُوا اللَّهُمَّ Dediler; "Ya Rabbi, هَذَا هُوَ الْحَقُّ Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in dediği gibi, eğer bu Kur'an hak ise (hak değildir mânâsında,) مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ gökten üzerimize taş yağdır. (Kendilerine beddûa ediyor,) (küfrün şiddetinden söylüyorlar.) أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ Veya daha elim bir azap gönder" demişlerdi.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ-33

Ey Habibim, sen onların içinde olduğun zaman, Âllâh onları azaplandırır. Fakat sen, onların içinden çıktığın zaman, Azab-ı İlâhi onlara gelecektir. Nitekim dünyada Bedir azabı verdi, ahirette de cehennem azabı veriyor. Âllâh, azap vermez onlar istiğfar ederlerse. Eğer küfürden vazgeçerlerse, Âllâh onları azaplandırır maz.

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَائِهِ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ-34

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, (Sen aralarından çıktıktan sonra) Âllâh-û Teâlâ, onlara neden azap etmesin. Onlar azaba müstahaktır. الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ Rasûl-û Ekrem'i ve Ashabı, Mescid-i Haram'dan men ettiler. Âllâh'ın dostu değil onlar. (Mü'minleri, Mescid-i Haram'ı tavaf etmekten men ediyorlar. Hâlbuki onun mütevellileri değillerdir. Onun hizmetine ehil ve layık değildirler.) إِنْ أَوْلِيَائِهِ إِلَّا الْمُتَّقُونَ Âllâh'ın dostları, mütteki olanlardır. Âllâh'ın dostları,

Âllâh'tan korkanlardır. وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ Çokları bunu bilmiyor, Kâbe'nin etrafında iman ile dolaşırsa Âllâh'a yakın olur. Küfür, inkâr ile dolaşırsa Âllâh'tan uzak olur.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءٌ وَتَصْدِيَةٌ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ 35

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ Onların Kâbe etrafındaki namazları, namaz değil, إِلَّا مُكَاءٌ وَتَصْدِيَةٌ ıslık çalmak ve el çırpırmaktan ibaret olup başka bir şey değildi. Âllâh için Kâbe'nin etrafında nedamet edip de yalvarmak değil. Ancak Kâbe'nin etrafında çalgı çalmak, el çırpırmak idi. فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ Bu küfürden dolayı Azab-ı İlâhiyi zevk ediniz. Artık küfrünüz yüzünden (katil ve esaret) azabını tadın.

Müşrikler kadın erkek, Beytullah'ı gırılçıplak, ıslık çalarak ve el çırparak tavaf ederlerdi.

Mukatil'in beyanına göre; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mescid-i Haram'da namaz kılariken, Ben-i Abdiddar kabilesinden iki kişi sağında durup ıslık çalar, iki kişi de solunda durup el çırpır ve namazını bozdurmaya çalışırlarmış. Hal böyle olunca Bedir'de kendilerine, "Küfrünüz sebebi ile katil ve esaret azabı tadın" denilmiştir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا 36
ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا Küfürde kalanlar, أَمْوَالَهُمْ insanları, Âls lâh yolundan alıkoymak için mallarını infak ederler. Sarfederler,

لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ Allâh'ın yolundan halkı çevirmek için. Bu küfürde olanlar da mallarını sarfederler, insanları Allâh'ın yolundan çevirmek için. فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً İnfak edecekler mallarını, mal da gider, insanlar da telef olurlar, (Bedir Vakası işareti ediliyor.) Ama sonra hasret ve nedamet duyacaklar. ثُمَّ يَغْلَبُونَ Küfürde Nihayet mağlup olacaklar. وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ İsrar edenler, toplanıp cehenneme sevk edilirler.

37- لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ Habisi; (kâfiri,) tayyip'ten; temiz (Mü'min)den fark ve temyiz etmek içindir. Cenâb-ı Hak, kimse'nin ibadetine muhtaç değildir. Eğer Bedir Vak'ası ile onlar telef olmasaydı, habis, tayyipten tefrik olmazdı. Mü'min, kâfirden belli olmazdı. وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ Habisleri birbirinin üstüne koyup toplar bir yerde, topu da toplu birden cehenneme gider, hüsranda kalırlar. (Mallarında ve nefislerinde ziyan edenler bunlardır.)

38- قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا Ey Ekmelerrusûl Muhammed Sallâllâhû Aleyhi-vesellem. Rahmetel'il Âlemin'sin. Onlara bir çareyi necat vardır, küfürden vazgeçsin, iman etsinler. Kâfirlere söyle; إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ Eğer vazgeçerlerse sana ve iman edenlere karşı

Âllâh'tan talep edeceğiz, Kur'an'da bildirdiği ve Rasûl-û Ekrem'in talim ettiği gibi duâ edip isteyeceğiz.

Gayri Müslim olanlar, Müslüman memleketinde oturduğu zaman, onlar da Müslümanlar gibi hükümetin icap ettiği vergileri verecekler, ondan fazla olmak üzere cizye vermekle mükelleftirler. Cizye askeri masraftır. Biz, onlara diyeceğiz ki; "Biz, sizi muhafaza edeceğiz. Evlatlarımız asker olur, hudutları muhafaza eder ve o askerin masrafını da siz vereceksiniz. Buna cizye derler, fey derler, ikisi de aynı mânâdır. Kanun ile muahede ile alınandır. Diğeri de emvâl-i ganâimdir ki meydan-ı harpte Müslümanlar galip olurlar, mağlup olanın silahı, malı, tazminatını alırlar, buna ganâim derler. Emvâl-i ganâim ayrı, cizye: fey ise muâhede ile alınan paradır. Ganâim ise meydan-ı harpte, muharebe neticesi ele geçen silah, mal vesâiredir.

Burada bahsedilen emvâl-i ganâimdir.

41- وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ أَمْنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا
عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَأَعْلَمُوا Biliniz ki أَنَّمَا غَنِمْتُمْ sizin, küffardan igtinam ettiğiniz, meydan-ı harpte elinize geçen mal. مِنْ شَيْءٍ Yâni her ne olursa küçük büyük, azı çoğu, hepsi. فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ Onun beşte biri, Âllâh-û Rasûlullah'ın emrine ma'tuftur. Emvâl-i ganaimi evvela beşe taksim ederler. Beşin, birisi Âllâh-û Rasûlullah'ın emrine aittir. Beşin, dördü de mücahitlere taksim edilir. Âllâh-û RasûlûlB

lah'ın emrine verilen beşin, biri de beşe taksim ediliyor. (5×5=25 parça oluyor.)

Âllâh-û Rasûlûllâh'ın emrine verilen, beşe bölünen beşte biri yâni 25'te biri, وَلِذِي الْقُرْبَىٰ akrobalarına yâni Ben-i Haşim, Ben-i Abdulmuttalip, Beyt'ül maldan onların hissesidir. Sonra وَالْيَتَامَىٰ yetimlere taksim edilir. Bu yetimler ise Ben-i Haşim ve Ben-i Abdulmuttalip'in gayri, harici olanlar. Zekât, yetimlere miskinlere veriliyor. Ben-i Haşim ve Ben-i Abdülmuttalip'e zekât verilmiyor. Çünkü Rasûl-û Ekrem'in payından onlara çıkıyor. وَمِالسَّكِينِ Mis-kinlere, وَابْنِ السَّبِيلِ yolda parasız muhtaç kalmış olanlara. إِنْ كُنْتُمْ Ahdimize, (Rasûl-û Ekrem'in en ziyâde sevdiği lâkab budur) Furkan günü ki Bedir günüdür. Bedir gününde kâfirler, münafıklar, Mü'minler fark oldular. Furkan günü, Bedir gününe iman etmişseniz.

يَوْمَ التَّقَى الْجَمْعَانِ Her iki cemaat münteki olduğu zaman. Cuma gecesi, Ramazan'ın 19'u idi. Bedir Muharebe'sinin gecesi idi, Cuma gününe tesadüf ediyor o gün. Müslüman cemaat ile kâfirler birbirine mülâki oldular. وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. Âllâh-û Azîmüşşan her şeye kâdir, muktedir. Kendilerinden her bakımdan güçlü olan kâfir cemaata, Âshab-ı Kiram galebe ettiler. Âllâh-û Teâlâ, bu vac ziyeti bildiriyor ki Âshab-ı Kiram şükretsiner.

42- إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ

مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ
لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ

İD أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا O zaman "entûm" sizler, Medine'nin bir dere, karip olan bir tarafında idiniz. وَمُشْرِكٌ هُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى Müşrikler ise Mekke, sahil tarafında idiler. وَالرَّكْبُ أَهْلٌ مِنْكُمْ Kervan ise sizden aşağıda (sahil tarafında idi.) Faraza onlar çağırırsalardı, kervandakiler yardıma gelirlerdi, onlara o kadar yakın idi. Ayrıca sulak bir yeri de almışlardı. وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ Eğer siz ile onlar, muayyen bir yerde buluşmak üzere sözleşmiş olsaydınız, (kendi vaziyetinizle düşmanın kuvvetini bildikten sonra.) Muhakkak ki cenk va'desinde ihtilafa düşerdiniz. Fakat Âllâh-û Teâlâ, mukadder bir emri yerine getirmek için sizi (miadsız) topladı. وَلَكِنْ لِّيَقْضَىٰ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا Tâ ki helâk olan, aşikâr bir hüccetle helâk olsun. Diri, sağ kalan da aşikâr bir hüccetle hayatta kalsın. وَلَكِنْ لِّيَقْضَىٰ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا Tâ ki helâk olsun, küfre girsin, helâke girenler beyyine ile girsin. وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ Muvaffak olanlar da beyyine ile iman etsin. وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâluhû sözlerinizi işitiyor, niyetinizi bilir, niyetinize göre size mükâfat verecektir. Nimet-i İlâhiyeyi unutmayınız.

İD يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَايَكُمْ كَثِيرًا لَفَشَلْتُمْ وَلَتَنَارَعُغْتُمْ-43
فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

فِي Bedir'den evvel Âllâh-û Teâlâ, rüyada sana يُرِيكَهُمُ اللَّهُ Eğer size çok gösterseydi وَلَوْ أَرَايَكُمْ كَثِيرًا korkak olurdunuz, وَلَتَنَارَعُغْتُمْ فِي الْأَمْرِ

muharebe hususunda tereddüt ve münâzaa edecektiniz. "Gidelim mi, gitmeyelim mi" diye. **وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ** Âllâh, sizi muhafaza etti korkaklıktan, niza ve tereddütten sâlim kıldı. **إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ** Şüphe yok ki Âllâh CelleCelâlûhû, kalplere gelenleri hakkıyla bilir. Açıkta olanları, gizli olan ve kalplere gelenleri bilir.

وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّفَيُّتُمْ فِىَ آغْيَانِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِى آغْيَانِهِمْ 44- لِيَقْضَىَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ Bu sefer sizi, onlara gösterdi. Düşmanla karşılaştığınız zaman; onları, sizin ve sizi, onların gözlerinde azaltıyordu cüret etsin de gelsinler. **إِذِ التَّفَيُّتُمْ فِى آغْيَانِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ** Fî Âgîyaniküm Kâlîlâ ve Yekalliküm Tâ ki (İslam'ı i'zaz ve kâfirleri zelil kılmak hususundaki) mukadder olan emrini yerine getirsin. **لِيَقْضَىَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا** Her emrin akibeti nihayet Âllâh'a dayanır. O'na rucû eder.

Mü'minlerin gözünde müşrikler azdı. Hatta İbni Mes'ud Radıyâllahû Anh, yanındakilere "Onların kaç kişi olduklarını tahmin ediyorsun?" diye sorduğunda, arkadaşı "yüz kişi" diye cevap vermiş. İbni Mes'ud "Benim gözümde yetmişden fazla değildirler" demiştir.

Müşrikler de Mü'minleri az görmüşlerdi. Hatta Ebû Cehil ile arkadaşları, "Muhammed ve arkadaşları, bir deveye yem olacak kadardır. Şimdi onları öldürmeyin, hepsini tutup bağlayın" demişlerdi. İki tarafın birbirlerine az görünmesi, harbe cesaret etsinler diyerdi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a iman edenler. İmanınızın icabatı budur. إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا Ne zamanki müzlaki oldunuz, فِئَةً **cemaaten kâfiraten**, kâfir olan bir cemaate gelip karşılaştığınız vakit, Âllâh'ın emri budur, sebat edin. وَاذْكُرُوا اللَّهَ Âllâh-û Teâlâ'nın ism-i celilini zikredersiniz, çok zikredersiniz. Ona duâ edin, yardımını dileyin. لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Tâ ki felâh bulasınız, muzaffer olasınız.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ Âllâh-û Rasûlûllâh'a itâat ediniz. Âllâh, Mü'minlere yardım etmeyi va'detmiştir. Âllâh'ın va'dında hulf yoktur. Âllâh, itâat edenlere yardımcıdır. Eğer bendeyi haceden ayrı görürsen, o zaman her ikisini de kaybetmiş olursun. Âllâh'a itâat, Rasûlûllâh'a itâat. Rasûlûllâh'a itâat, Âllâh'a itâattir. İtaat ettiğiniz takdirde muharebe, kıtalda galip olursunuz. وَلَا تَنَازَعُوا Birbirinizle niza yapmayınız şayet kendi reyinizle hareket ederse- niz, فَتَفْشَلُوا korkak zayıf olursunuz, وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ kuvvetiniz dev- letiniz elden gider. Evvela buyurdu, muharebe meydanında sebat ediniz, Zikrullah'a devam ediniz, Âllâh-û Rasûlûllâh'a itâat ediniz, emrinden çıkmayınız. Aranızda birbirinizle ihtilaf yapmayınız. Ni- hayet o ihtilaf, zayıflığa sebep olur korkak olursunuz, devletiniz elden gider. وَاصْبِرُوا Elbette muharebe, kıtalda bir müşkilat vardır.

Bu müşkilata sabrediniz. إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, avn-û nusret ile yardımı sabredenlerle beraberdir.

47- وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَلَا تَكُونُوا Olmayınız ey Mü'minler, memleketlerinden çıkanlar gibi. Mekke'den çıkan Ebû Cehil ve et-baları idi. بَطَرًا Kibr-i azametle, Ebû Cehil çıktığı zaman öyle bir kibirle çıktı ki "Bizim için bir sabah kahvaltısıdır, çalgı çalıp eğleneceğiz, kuzular pişirip yiyeceğiz, meydan bizim olur" dediler ve neticesi hepsi telef olup gittiler. وَرِئَاءَ النَّاسِ Halka gösteriş yaptılar, عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ halkı men ederlerdi Âllâh'ın yolundan, dininden. Onlar gibi olmayınız. وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ Âllâh'ın ilmi, onların yaptığı her şeyi ihata etmiştir, bütün işlediklerini ilmi ile kuşatmıştır.

48- وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَآتِ الْفَيْتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

لَهُمُ الشَّيْطَانُ Onların âmâl-i seyyiesi, zikret o kıssayı ki İblis tezyin etmişti, vesvese yapıyordu. İblisin elinden gelen başka bir şey yok ancak vesvese yapıyor. أَعْمَالَهُمْ Şeytan e'mâl-û seyyielerini ziynetlendirdi. (Şeytan, Süraka'nın şekline girdi ve Süraka şeklinde) Süraka dedi; "Hiçbir insan, size bugün galebe edemez. وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ Ben de size yardımcıyım" diyor. Böyle deyince, فَلَمَّا تَرَآتِ الْفَيْتَانِ ne zamanki

her iki cemaat karşı karşıya geldiler ve melekleri, şeytan gördü. **كَصَّ عَلَى عَقْبَيْهِ** Kaçmak için arkasını çevirince, o zaman Hişam; "Nereye?" deyince. **وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ** Ben sizden beriyim, kat'i-yen uzağım. **إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ** Zira sizin göremiyeceğiniz şeyleri görüyorum. **إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ** Ben, Âllâh-û Teâlâ'dan korkuyorum. **وَاللَّهُ** Âllâh-û Azimüşşan'ın ikab-ı azabı şiddetlidir."

49- **إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ**

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ Ey Habibim, onlara malûmat ver o zamanları ki siz muharebeye geldiğiniz zaman, münafıklar sizin kuvvetinizin az olduğunu görürken birbirine derlerdi. **وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ** Kalplerinde maraz, hastalık olanlar diyordu **غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ** (sizin için.) Bunları, dinleri aldatmış (çünkü kendilerinden çok üstün bir kuvvet ile savaşmaya kalkışıyorlar.) **وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ** Cevaptır onlara, bunlar böyle diyor. Ey Habibim, ümmetine bildir ki bir adam, Âllâh'a tevekkül ederse, halis muhlis olarak umurunu Âllâh'a bırakırsa, Âllâh azizdir galiptir, zelil olmaz O'na iltica edenler. Hakim'dir, her şeyi yerli yerinde halk etmiştir.

50- **وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَذْبَارَهُمْ وَدُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ**

وَلَوْ تَرَىٰ Ey Habibim, Sallâllâhû Aleyhivesellem, görsen bu kâfirlerin ruhlarını verdiği zamanları. **إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ** Melekler, onların ruhlarını tevfiye edip aldığı zaman, **يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ**

ölümden sonra öyle darbeler geliyor onların yüzlerine ve arkalarına vurarak. **وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ** Tadın cehennem azabını.

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ -51

ذَٰلِكَ İşte bu **بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ** ellerinizin yapıp ileri sunduğu işler, amellerinizin yüzündendir. **وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ** Âllâh CelleCelâlûhû, zulüm etmez kullarına, zulmedici değildir.

كَذَّابٍ آلِ فِرْعَوْنَ ۖ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَآَخَذَهُمُ اللَّهُ -52
بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

كَذَّابٍ آلِ فِرْعَوْنَ ۖ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Firavun ve kavminin adeti, Firavun'dan evvel olan Âd-i Semud ve Lût kavmi, bunların hepsi de Âllâh-û Teâlâ'yı tanımadılar, inkâr ettiler. Onların başlarına bu azaplar geldi fakat o azaplar, kesbettikleri azabın tamamı değildir. Çünkü küfrün mukabili, ebedi olarak cehennem azabında kalmaktır. Böyle topluca kâfirlerin belaya uğramaları, ebedi azap göreceklerinin mukaddimesidir. **وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ** Âllâh'ın ayetlerini inkâr ettiler. **فَآَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ** Âllâh CelleCelâlûhû, onların günahları inkârları sebebiyle azaplandırdı. **إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ** Âllâh CelleCelâlûhû kavidir, kuvvet sahibidir, istediğini yapar. İkâb-ı azabı kâfirlere şeditir. Hiçbir şey Âllâh'ın azabını def edemez.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا -53
بِأَنفُسِهِمْ ۖ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ذَٰلِكَ Bu küfrün ta'zib-i azabı. Bu kâfirler, iman üzerine olan fitrat-ı asliyi, Âllâh'a karşı teğyir ettiler. **بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُغَيِّرًا نِعْمَةً**

أَنَعَمَهَا Bu Âllâh'ın adetidir, Âllâh CelleCelâlûhû verdiği nimeti teğC yir etmez. عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ Onlar nefesine teğyir etmeyince, Âllâh CelleCelâlûhû kerimdir, kerim olduğundan verdiği nimeti geri almaz. Leim olan kimse, verdiği geri alıyor. Hâlik-i Kâinat, verdiği nimeti dünyada da ahirette de geri almaz. Tâ ki Âllâh-û Teâlâ'ya karşı kendini değıştirmeyince. وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû Semi'dir, işitiyor her sözü, yapılan her şeyi bilir.

54- كَذَّابِ الْفِرْعَوْنِ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَاهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا الْفِرْعَوْنَ وَكُلَّ كَاثِبٍ ظَالِمٍ

(Bunların durumu da) Firavun ailesi ve onlardan öncekilerin gidişi gibidir. كَذَّابِ الْفِرْعَوْنِ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ Biz Azîmüşşan da onlara karşı âdetimizi değıştirdik, onları helâk ettik. وَأَغْرَقْنَا الْفِرْعَوْنَ Biz de onları küfürleri ve isyanları yüzünden helâk etmiştik. Ve Firavun ve ailesini suda boğmuştuk. وَكُلَّ كَاثِبٍ ظَالِمٍ Hepsi nefislerine zulmedenlerdi.

55- إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

Âllâh-û Teâlâ'nın nezdinde, yeryüzünde yürüyenlerin en şerirleri, pisleri. إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ Âllâh'ın nezdinde küfredenlerdir. فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ Ey Habibim, bunlar da iman etmezler, küfür üzerine gidecekler.

56- الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ Onların bir kısmı, yahudileri murad ediyor burada. Ben-i Kurayze ve Ben-i Nazir adında iki yahudi kabilesi vardı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, onları çağırarak muahede yaptı. Onlar da kabul ettiler. "Burada oturunuz fakat düşmanlarımızla beraber ittifak etmeyiniz. Biz, size emniyet verir ve burada otursunuz" dedi. Fakat yahudiler bir, iki, üç ve dört def'a ahitlerini nakzetmişler, yine Rasûl-û Ekrem af etmiş. Son zaman ayet nazil oluyor. Ayette Cenâb-ı Hak buyuruyor. Ey Habibim, bu yahudiler hiçbir ahitleri tutup yerine getirmezler, onlarla muahede yapma. Senin muahede yaptığın bu yahudiler, ثُمَّ يَنْقُضُونَ sonra ahidlerini bozar nakzederler. فِي كُلِّ مَرَّةٍ Her defasında ahidlerini bozarlar, وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ onlar Âllâh'tan korkmazlar. Yahudiler kadar hıyanet, hiçbir millette yoktur. Hatta onların dinlerinin icabıdır, Müslümanları aldatmak.

فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ-57

Ey Habibim, onları muharebede ele geçirdiğin zaman فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ kendilerine vereceğin ceza ile arkalarındakini korkut ki ibret alsınlar. Ondan sonra kalanlar belki iman ederler.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ-58

Hâlik-i Kâinat, Habibine diyor. Bunlar artık ahde vefa etmezler, bunlar zulüm yapmaktan, Âlâh'tan korkmazlar. Onlara galebe muvaffak olduğun zaman onları

dağıt. Şayet bir kavmin ahdini nakzededeceğini hisseder, hıyanetinden endişe edersen, savaş etmezden önce münasebetini kestiğini, ahdini bozduğunu kendilerine bildir ki iki taraf müsavi olsun. **Âllâh CelleCelâlûhû**, ahdini nakzeden hainleri sevmez.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِرُونَ-59

İnkâr eden kâfirler zannetmesinler, وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا muhakkat zannetmesin kâfir olanlar. **Sebekû**, Âllâh'ın kullarına sebkedecekler, Âllâh'ın peygamberine, Âllâh'ın kullarına sebkedecekler de Müslümanlar geri kalacaklar. **إِنَّهُمْ لَا يُعْجِرُونَ** Onlar, bizi asla âciz bırakamazlar. O kâfirler ki kendi kuvvet ve kudretine bakıp da zannetmesinler, Müslümanlara galebe ederler. Âllâh aciz kalmaz, onları kahretmekte. Sonra Müslümanlara emrediyor, **Âllâh CelleCelâlûhû**.

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ-60

gü- **وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ** İzhar ediniz, onların mukatelesine cünüz yettiği kadar, **مِنْ قُوَّةٍ** düşmanın elinde ne kuvvet varsa (harp techizatı) ve cihad için bağlı. Ve besili atlar hazırlayın, **وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ** atları bırakmayın, orduda daima atlar bulunsun. Bir zaman olmaz ki at, işe yaramasın. At ne zaman işe yarıyor? **تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ** Harp edersiniz atlar ve o silahlarınızla Âllâh'ın düşmanlarını korkutacaksınız. **وَعَدُوَّكُمْ** Sizin düşmanlarınız, Âllâh'ın düşmanları,

sizin de düşmanınızdır. وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ Zâhir olan düşmanlardan başka, bir kısım ki münafıklardır içeriye karışmıştır. Hâlbuki yahudi olduğu halde iman etmiş gibi görünüyor. لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ Siz, onları bilmiyorsunuz. Âllâh, onları biliyor. Onları da korkutacaksınız. Kuvvetiniz kemâle erdiği zaman, içindeki münafıklar da korkmaya başlar. وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ Âllâh yolunda her neyi vererseniz, يُوَفِّ إِلَيْكُمْ cezası "mükafatı" size avdet eder. Bire on, bire yedi yüz, bigayri hisap. Âllâh yolunda neyi infak ederseniz, mükâfatı size fazlası ile verilir. وَانْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ Size zulüm olmaz, mükâfatta noksan olmaz. Sonra Emr-i İlâhi, Habir bine talimat veriyor.

وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ -61

فَاجْنَحْ لَهَا Şayet onlar sulha meylederlerse, وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ siz de sulha yanaşın, sulhu kabul ediniz. Ama sonra hıyanet edecek diye onu düşünmeyiniz, وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ Âllâh'a itimat, tevekkül ediniz. Âllâh-û Azîmüşşan, onların sözlerini işitici ve niyetlerini bilicidir. (Hayber'de bahçe hissesi bulunan Abdullah Bin Ömer'in, uyurken, ev damı üzerinden yuvarlayarak, yahudiler ayağının kırılmasına sebep oldular.)

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَضْرِهِ -62
وَبِالْمُؤْمِنِينَ

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ Eğer onlar, sulhten sonra irade ettiler, istediler ki hilekârlık yapsınlar ki adetleridir. فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ Ey Habibim, şunu bil ki Âllâh, sana kâfidir. هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَضْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ

O Âllâh'tır ki sizi teyid etti, kuvvetlendirdi. O'dur ki seni nusretiyle ve Mü'minlerle takviye etti. Yâni sulha talip oldukları zaman sulhu kabul ediniz, üst tarafı Âllâh'a tevekkül ediniz. Hıyanete devam edeceklerse, onu düşünmeyin çünkü Âllâh-û Teâlâ kâfidir.

63- وَالْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Öyle Âllâh'tır ki Mü'minlerin kalplerini te'lif eden O'dur. (Evs ve Hazrec kabileleri arasında yüz yirmi yıldan beri devam eden düşmanlık, iman sayesinde unutulmuş. Kin ve adavet, yerini sevgiye bırakmıştı.) لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ Ey Habibim, eğer dünyanın malının hepsini verseydin. O iki araları açılmış olan kabile birbirlerine muhabbet bağlamazdı. Yalnız senin söz ve bereketinle onlar, birbirine kardaş oldular. Âllâh işte böyle kuvvet sahibidir. Eğer onlar hıyanet ederlerse, hıyanetleri başlarına gelir. وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ Âllâh'tır, te'lif etti onların kalpleri arasında. إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû azizdir, galiptir, galibin galibidir. Kimse O'na galip gelemeyiz. Hakimdir, her şeyi yerli yerine halk etmiş.

64- يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Hitap Rasûl-û Ekrem'e Sallâllâhû Aleyhivesellem. Ey Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, yahudiler, münafiglar, karşı düşman çok ve kuvvetlidir diye düşünme. حَسْبُكَ اللَّهُ Âllâh, sana ve sana tâbi olan Mü'minlere kâfidir. وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ Sana ve sana tâbi olan Mü'minlere, Âllâh yeter. Bu ayet-i

kerime, Ömer'in (Radiyâllâhû Anh) imanını izhar ettiği zamanda nazil olmuştur.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ -65
صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

Mukatele ayetleri geliyor. Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mü'minleri tergilip ve teşvik et muharebeye. إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ Sizden olan 20 kişi, onlardan kâfirlerden olan 200 kişiye muadil, galebe edersiniz. وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا Sizden olan 100 kişi, onlardan olan 1000 kişiye muadildir. مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ Çünkü onların ahirete imanı yok, Âllâh'a imanları yok, son günü bilmez idraksiz bir kavimdirler. (Sonra "Mü'minlerden bir kişi, on kişiye nasıl galebe eder" diye müracaatları üzerine, bu Emr-i İlâhi hafifletilmiş oldu.)

الَّذِينَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ -66
صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ
وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

الَّذِينَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ Şimdi size Âllâh-û Teâlâ, za'fınız olduğu için yükünüzü hafifletti. وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا Bu zaaf olduğu bilindiği için öyle ise bir Mü'min, on kâfire değil. Bir Mü'min, iki kâfire karşı mücadele. Muharebede kaçması caiz değildir. فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ Eğer içinde sabredici yüz kişi olursa, iki yüz kişiye galip olur بِإِذْنِ اللَّهِ ve eğer

bin olursa, Âllâh-û Teâlâ'nın izniyle iki bin kişiyi yener. وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ Âllâh'ın avn-i inayeti sabredenlerle beraberdir.

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ 67-

Ayetin meâli, Ömer Radiyâllâhû Anh'ın reyine tevâfuk etmiştir. أَنْ يَكُونَ Yoktur, لِنَبِيٍّ bir peygamber için doğru değildir, لَهُ أَسْرَى esirlerin fidyesini kabul etmek. حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ Tâ ki galebe etsin şevket-i İslam, kuvvet tezahür etsin, onların ileri gelenleri temizlensin. Yerde şevket-i İslam zâhir oluncaya kadar, تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا para mukabilinde fidye yok bir peygamber için. وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ Ey Mü'minler, siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Âllâh CelleCelâlûhû, ahireti irade ediyor. وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ Âllâh mülkünde galip, her şeyi yerli yerine halk etmiştir.

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ 68-

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ Eğer Âllâh-û Teâlâ'dan; kitap, mektup, ilmint de emir olmasaydı. Ehl-i Bedir azap görmeyecek, müctehit içtiha-tında isabet etmese de ecir görececek, ganâim helal olacak. Bun-lar İlm-i İlâhî'de olmasaydı, bu mes'elede لَمَسَّكُمْ sizi mess ederdi. فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ Aldığınız fidyeye mukabil, size pek büyük bir azap erişirdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "Eğer o azap gelmiş olsaydı, bizden yalnız Ömer'ül Faruk ile Sa'd Bin Muaz halas olurdu" buyuruyor.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ -69

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. فَكُلُوا Yi-yiniz مِمَّا غَنِمْتُمْ emvâl-i ganimeti. Kahren düşmandan aldığın mal helaldir, pak olarak yiyin. Ve bu esirlerden fidye mukabili alınan para ve mal da emvâl-i ganimetten ma'duddur. حَلَالًا طَيِّبًا Hâlâl, şüpheşiz temiz, pak olarak alın yiyin. وَاتَّقُوا اللَّهَ Emrinin muhafefetinden, Âllâh'tan korkunuz. إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, غَفُورٌ günahlarınıza mübalağa ile affedici mağfiret edicidir, رَحِيمٌ rahmet edicidir. Âllâh, imhâl ediyor merhametinden dolayı. Âllâh gafûrurrahîmdir, doğrudan doğruya hatalarınızı affeder. Rahimdir, mühlet veriyor. Belki tevbe ve istiğfar edersiniz diye imhâl ediyor.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَىٰ إِنَّ يَعْلَمَ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ 70- خَيْرًا يُوْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ Ey Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَىٰ sizin elinizde olan esirlere emrini tebliğ et. إِنَّ يَعْلَمَ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُوْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ Eğer Âllâh, sizin kalbinizde (iyi niyet ve imandan) hayırlı davranış olduğunu bilirse, kalblerinizde iman ve ihlas varsa, o sizden alınan fidyelerden daha hayırlısını size verir. Âllâh CelleCelâlûhû, kalbinizdeki ıslahı gördüğü zaman biliniz ki bu fidyenin çok hayırlısını size ihsan edecektir. وَيَغْفِرْ لَكُمْ Geçmiş hatalarınızın hepsini affeder, وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû mübalağa ile mağfiret sahibidir, merhametlidir iman edenlere.

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ Eğer bu üserâ, tabi izin verdiler, iman da ettiler. Mekke'ye gittiler. "Eğer hıyaneti irade ederlerse bundan sonra, müteessir olma ey Habibim" diyor. فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ Bundan evvel de Cenâb-ı Hakk'ın emrine hıyanet ettiler. Bedr'e gelip sana karşı harp ettiler. فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ Bedir'de size meknet-i kuvvet verdik, onları esir ettin. Yine ikinci defa benzeri durum olursa, size meknet-i kuvvet veririz. Âllâh CelleCelâûhû âlimdir, onların halini bilir. Hakim'dir, her şeyi yerli yerine halk etmiştir. Mademki fidyeyi aldınız, esirleri affettiniz. Müteessir olma hıyanet edecekler diye. Eğer hıyanet ederlerse, bu defaki gibi Cenâb-ı Hak, onlara karşılık imkânı verir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ
يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ
فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا Onlar ki Âllâh-û Rasûlûllâh'a , Kur'an'a iman etsmişler. وَهَاجَرُوا İmandan sonra da Mekke'den Medine'ye hicret eden, بِأَمْوَالِهِمْ gelip de sizinle beraber mücahede eden. وَأَنْفُسِهِمْ Âllâh yolunda mal ile can ile memleketini bırakıp da gelip sizinle hicret eden ve sizinle muharebeye giden, فِي سَبِيلِ اللَّهِ bunlar bil ki Muhacirin'dir yâni Ensar'dan daha evvel. وَالَّذِينَ آوَوْا

Onlar ki ivâ etmişler o Ashabı. Mekke'den Medine'ye gelen Ashabı, evlerine alıp neleri varsa mallarını taksim ettiler. وَنَصَرُوا Sana da yardım ettiler ki Ensar-ı Kiram'dır. اُولَئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ İşte onlar, birbirlerinin velileridir. وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا İman edip de hicret etmeyen mesela müsted'afin gibi, bu gibiler iman etmişler fakat zayıf, ihtiyar, hasta olanlar gibi مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ müsted'afin müstesna iman edip de hicret etmeyenler üzerinde ise hicret edinceye kadar hiçbir velayetiniz yoktur. İrs yok. İrsi men eden; **1-** Köle olursa vâris olmaz, vâris efendisi olur. **2-** İmam nını değiştirirse, kâfir olan, anaya babaya vâris olamaz. **3-** Bir de memleketi değiştirirse vâris olamaz. **Rikkun ve kutlün vehtilafi dârun.** Bir adam babasını öldürürse, babasının malına vâris değildir. حَتَّى يُهَاجِرُوا Hicret edinceye kadar. İman etmiş ama Mekke'de kalmış. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Medine'ye hicret etmiş olduğundan, Mekke'de iman etmiş kalmış, o iman zayıftır, yok gibidir. Ne zaman Mekke'den Medine'ye hicret eder, o zaman iman tamam olur. Onlar hicret etmeyince, onlarla hiçbir velayetiniz yoktur. وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ Eğer orada kalan o zayıflar, sizden yardım talep ederse din için, gelmek için. فَعَلَيْكُمْ Meğer misakiniz varsa başka bir kavim ile ki onlara harp etmiyeceksin. Yardım istediğinde, bulundukları kavim ile aranızda bir muahede bulunmuş olsun. Bu takdirde, o kavmin aleyhine yardımınız câiz olmaz. وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû yaptığınızı görür yâni ona göre cezalandırır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ - 73
وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

hinden evvel hicret eden Muhacirleri, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ensar-ı Kiramı birbirlerine kardeş ve vâris yapmıştı. Ne zamanki Mekke feth oldu, bu da nesh oldu. **فِي كِتَابِ اللَّهِ** Allah'ın kitabında. **إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ** Allah her şeye âlimdir. **فِي كِتَابِ اللَّهِ** Allah'ın kitabında. **إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ** Allah her şeye âlimdir. CelleCelâlûhû her şeye âlimdir, mirası da yerli yerine halk etmiştir. Bu ayet nazil olunca, nesep yolu ile akraba olmayanlar birbirine vâris olmadılar. Yukarıdaki 72. ayetin hükmü kaldırılmış oldu.